

הלכות בציעת הפת סימן קסח

רישקולא"ש ריאלחש"ו, ז'יש אומרים שהיא עיסה (כט) שעירב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה; **ז'הוא** שיהיה טעם תערובת המיפירות או התבלין (ל) ניכר בעיסה. (ויש אומרים (לא) שזה נקרא (יא) (לב) פת גמור, אלא אם כן יש בהם (לג) *הרבה תבלין או דבש כמיני מתיקה שקורין (יג) לעקי"ך¹, *שכמעט הדבש והתבלין הם עיקר, (לד) וכן נוהגים) (רש"י וערוך, וכן יש לפרש דעת רמב"ם). **ז'יש מפרשים** שהוא פת, בין מתובלת בין שאינה מתובלת, שעושים אותם (לה) כעבים יבשים וכוססין (יג) אותם, והם הנקראים בישקוני"ש². *והלכה כדברי כולם, שלכל אלו הדברים נותנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה (יד) בכיסנין: ח' לחמניות, אותן

צ' רמב"ם פרק ג'
מהלכות ברכות ק' כן
דקוק בית"וסף מדברי
ז' ערוך בשם רב האי
ש ברכות ס"ב לפירוש
התוספות הרא"ש

באר היטב

מחמת המילוי, אפילו אם ניקח המילוי ממנו ונשאר הבצק לבד הוא עדיין דין כיסנין עליו, והטעם, דאנו הולכין בתר שעת אפיה, ט"ז. קרעפלי"ך של פורים היו כיסנין: (יג) לעקי"ך. כ"ח בשם רש"ל כתב דגם על לעקי"ך אין לברך במ"מ אא"כ הדבש עיקר וקמח מעט, וכתב הט"ז עליו: דברי יחיד הם, והעיקר תלוי בלישה אם נילוש ברוב דבש ומעט מים הוא כיסנין, ע"ש: (יג) אותם. היינו הקיכל"ך שעושים בסעודה לחיבתן ולא כדי להשביע: (יד) בכיסנין. הטעם, דברכת במ"מ פוטר הכל אפילו עיסה, דהא זיין, אלא שמפני חשיבות הפת קבעו עליו המוציא ושלש ברכות, משו"ה כל כמה שלא ברור לנו שיש שם חשיבות ואינו בכלל כיסנין יש להקל שלא להצריך המוציא וג' ברכות, ט"ז. והב"ח מחמיר אפילו אית בהו תבלין או דבש דלא יאכלם אלא בתוך הסעודה, אא"כ הדבש והתבלין הן מרובים מהקמח, ע"ש, וט"ז דחה דבריו, ע"ש, ועיין בתשובת גינת יצודים כלל א סי' פד דף יג:

משנה ברורה

ומסתברא דמיירי גם כן שטעם המילוי ניכר בעיסה, וכמו שמסיים לבסוף: (כט) **שעירב בה**. בעת הלישה, (כו) והיינו אפילו היה הרוב ממים, כיון שעירב בה גם כן ממינים אלו ועל-ידי-זה נשתנה הטעם, מקרי פת כיסנין: (ל) **ניכר בעיסה**. דאי לאו הכי הוי לחם גמור. ולחם שנותנים בו זאפר"ן³ להטעימו ולנאותו, או שנותנין בו מעט צמוקין, לכולי עלמא לחם גמור הוא [פמ"ג]: (לא) **שזה נקרא**. היינו, היכא דעירב בה כהלישה רק מעט דבש וחלב אינו בטל שם פת מחמת שנגש הטעם: (לב) **פת גמור**. ומברך 'המוציא' לכל-שהוא וכן ברכת-המזון לכזית כדן פת: (לג) **הרבה תבלין או דבש וכו'**. רוצה לומר, (מ) **שכל-כך תבלין מעורב בהן עד שעל-ידי-זה יהיה מינכר התבלין בטעם יותר מהקמח, וכן בדבש ושמן וחלב בעינין שיהיה הרוב מהן ומיעוט מים, שעל-ידי-זה נגש מהן הטעם הרבה מאד עד שעל-ידי-זה הם העיקר וטעם העיסה טפל; וכן בציוור הראשון שכתב השולחן-ערוך, שממלאין מהם, (מא) בעינין גם כן שיהיה המילוי הרבה כל-כך עד שעל-ידי-זה יהיה נגש הטעם הרבה מאד: (לד) **וכן נוהגין**. שאופין ללחם משנה פת עם מעט שמן ותבלין [ד"מ], וכן הסכימו האחרונים להלכה כפסק הרמ"א: (לה) **כעבים יבשים**. כך שמה בערבי, ובלשון ספרד נקרא בושקיגו"ש², (כט) ונעשית מחמשת מיני דגן ובמים לבד, אך באפייתן נעשים יבשים כל-כך עד שנפרכים, ואין זה נקרא אוכל אלא כוסס, ואין דרכם**

בכיסנין היינו מצד המילוי, והעיסה עצמה נילושה במים אלא שמלאוהו בצוקר או דבש או אגחים, ובכלל זה מה שעושים בפורים עיסה רחבה וכפולה וממלאין אותה בשומשמן. והי"א הוא הרמב"ם דס"ל דכיסנין הוא מצד העיסה עצמה שנילושה בדבש או תבלין. ונסתפק בכ"י אי נימא דוקא שנילושה בהרבה דבש והמיעוט מים, אבל אי הוי מיעוט דבש, בטל לגבי רוב המים והוי פת גמור, או דלמא אפילו ע"י תערובת מעט דבש כל שניכר הטעם בעיסה מקרי כיסנין; וכתב דלענין הלכה כיון דמידי דרבנן הוא יש להקל כדברי כולם. ועיין מ"ש המ"א על הרמב"ם, ועיין בתשובת פנים מאירות סימן סח: (יא) **פת גמור**. פי' אם אין בו אלא מעט דבש, וע"כ יפה עושים שאופין בשבת שמאל"ץ קוכי"ן ללחם משנה כי אין שם רק מעט שומן. וכתב הט"ז: נראה דלא פליג הרמ"א אלא אהך מילתא לחוד, אבל על מ"ש השו"ע תחלה מצד המילוי וכן מ"ש אה"כ ו"מ וכו' לא פליג. ונ"ל דלענין כיסנין שהם

ביאור הלכה

מקום נראה ברור דאם הוא זקן או נער שאכילתן מועט בטבע, חייבין ב'המוציא' וברכת-המזון אם אכלו שיעור שדרכן תמיד לקבוע על זה, כיון דכל בני מינם מסתפקין בשיעור אכילה כזו, וכעין שכתבתי לקמן בסימן קפד בביאור הלכה בשם הרדב"ז, עיין שם: * הרבה תבלין או דבש וכו'. עיין במשנה ברורה דבעינין שיהא טעם הדבש ניכר יותר מן העיסה [הוא מהט"ז בכיבור דברי הרמ"א], וכהאי גוונא בנילוש בכיציים צריך שיהא הרוב מכיציים ומיעוט מים כדי שיהא טעם הכיציים נגש הרבה. ויש הרבה שאין נוהרין בזה, שקונים מיני עוגות קטנות שנילוש במעט דבש או ביצים והרוב ממים, ומברכין עליהם 'בורא מיני מזונות' ואוכלין בלי נטילת ידים; וכיותר מזה, שכמה פעמים אוכלין מהם כדי קביעות סעודה, שאף בכיסנין גמור צריך נטילה ו'המוציא' וברכת-המזון. ויש עוד מיני עוגות דקות שלשין אותן כלא דבש וביצים כלל, רק שמבשלין מקודם מים עם מעט שיכולת-שועל ולשין אותם במים אלו, ואיני יודע היתר לזה, ואטו משום דנילוש במים אלו אבד טעם העיסה ממנו? וגם אף אם היה נגש טעם השיכולת-שועל הרבה, גם כן מסתבר דלאו כלום הוא להוציא מתורת לחם, דאטו אם מתערב לכתחלה כמה מיני דגן ביחד לאו לחם הוא? ושמן ודבש שאני, דמינים אחרים הם, וגם דבשמן ודבש וביצים נחשב מיני-מתיקה שאוכלין רק לקינוח שטעמם חשיב, מה שאין כן בהן. אך אם עושים העוגות דקין ויבשין מאד עד שנפרכין, יש להתיר, משום דזה הוי בכלל כעבין יבשין הנזכר בשולחן-ערוך, דגם אלו מן הסתם אין דרך לאכלן להשביע, רק לקינוח כמו כעבין הנ"ל: * שכמעט הדבש והתבלין הם עיקר. עיין במשנה ברורה מה שכתב: וכן בציוור הראשון וכו'. ולפי זה העיסה שעושים בפורים וממלאין אותה בשומשמן, לא נבטל ממנה שם פת עד שיהיו השומשמן הרבה עד שיהיה מינכר טעם השומשמן יותר מטעם העיסה, ועל-פירוב העיסה של פורים שעושים בזמננו אין בה שומשמן כל-כך, ובפרט שלחם שהוא אין עשוי בזמננו לקינוח ולתענוג כמו שזכרו הראשונים בפת הבאה בכיסנין, רק לשבוע, ולחם גמור הוא, וכן כתב הגר"ז בסידורו (ומה שזכר הט"ז בסעיף קטן ו: ובכלל זה וכו', אפשר דבזמנו היה עשוי באופן אחר לקינוח בעלמא): * והלכה כדברי כולם וכו'. עיין בחידושי ר' עקיבא איגו שהקשה אמאי לא כתב המחבר דירא שמים יצא די כולם כמו שכתב בסעיף יג, עיין שם. ובמאמר-מרדכי מיישוב, דכיון דלא נזכר בהדיא שחולקים הפוסקים בזה, ואפשר דמודו להודו, עיין שם. והנה המגן-אברהם העתיק על השולחן-ערוך דברי הב"ת, עיין שם, ואנכי לא העתקתי דכבר יישוב הט"ז קושיתו, והרבה אחרונים תפסו

שער הציון

(כו) בית"וסף: (מ) אחרונים: (מא) כן משמע בב"ח ופשוט. ומה שכתב הט"ז דרמ"א לא פליג ארין הראשון של מילוי, כוונתו דמחבר גופא כסברא ראשונה כתב כמין כיסים שממלאין אותם, וכיון שהעיסה ממלא מהן מסתמא נגש הטעם הרבה מאד ולא טעם כל-שהוא: (כט) מפרי-מגדים ולבושי-שרד: תרגום: 1 עוגה. 2 כעין כעבים. 3 כרכום (מין תבלין).